

דבר הלכה מאת מורינו הגר"נ אייזנשטיין שליט"א מרא דאתרא מעלות דפנה י-ם פרשת ויחי תשע"ח

להערות, פקס: 0722777203, או ל: dvarhalacha613@gmail.com

שאלה: מגירות שיש בהן דברי היתר ודברי מוקצה, האם צריך לסלק משם את דברי המוקצה מלפני שבת?
תשובה: ע"ד מרן הגריש"א זצ"ל, ראוי לסלק את דברי המוקצה במגירות שמתכנן להשתמש בהם בשבת, ולא לסמוך על ההיתר של 'בסיס לדבר האסור והמותר'.
ומטעם זה, ראוי שלא להניח נרות שבת על השולחן – גם אם מניח שם גם דבר היתר (כגון חלות), אם מתכנן להזיז את השולחן בשבת.
ויש לציין: שמי שמטלטל שולחן שיש עליו נרות, על סמך שהניח שם דבר היתר בתחילת השבת, לכתחילה לא יטלטל את השולחן רק אם דבר ההיתר עדיין נמצא שם, ואם לא נמצא שם דבר ההיתר, יניח כעת דבר היתר.

Question: one who has a drawer that contains both Muktzah and non-Muktzah items, does he need to remove the Muktzah items before Shabbos?

Answer: Maran HaRav Elyashiv ZT"l held that it's better to remove the Muktzah objects before Shabbos, and not to rely on the Heter of" Basis L'davar Ha'asur V'Hamutar."

Therefore, if one is planning on moving his table on Shabbos, it's better to refrain from leaving the Shabbos candles on the table, even though he also has non-Muktzah objects [such as a Challah] on the table.

It should be noted, that even when relying on the non-muktzah object [that's on the table in Bein Hashmoshos] to define the table as a Basis L'davar Ha'asur V'Hamutar, it's better to make sure there is a non-Muktzah object on the table when actually moving it.

דבר הרחב

אפילו להגביה ממש עם דבר המוקצה, אבל בזה מותר רק לנער בלבד. והטעם כותב הרע"א (שבת קכג, א עפ"ד התוס' שם ד"ה האי) "כיון דמכל מקום הניח שם בכונה".

ומבואר, דמאחר שלא היה לו להניח באותו ענין שיצטרך טלטול מן הצד ע"י הגבהה, לכן זה יותר חמור, ומותר רק בניעור.¹

ד] והנה כותב המשנ"ב (רעז, יח): שאם היה מונח על השולחן בין השמשות, גם ככרות ושאר דברים שצריך לשבת, פשיטא דהם חשובים יותר מן הנר ונעשה בסיס לגביהו, ודינו כבסיס להיתר ולאיסור שאם ההיתר חשוב יותר, דהוא בטיל לגבי ההיתר וש"י לכ"ע לנער, ואם אי אפשר לנער במקום זה משום פסידא כו', רשאי לטלטל השולחן למקום אחר ולנערו שם עכ"ד.

אולם ע"פ האמור, לכתחילה יש למנוע לעשות מצב שכזה שלא יוכל לנער ויצטרך לטלטלו. [יש לציין: שהדברים אמורים רק אם דעתו לטלטל את השולחן, אבל אין בעיה בעצם השימוש בשולחן, עפ"ד הרמ"א (רעז, ג) שנגיעה במוקצה מותרת].

אולם דעת מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (שולחן שלמה סי' שח הע' יא) שלא נזכר שיש חיוב מערב שבת להסיר את דבר המוקצה בבסיס לדבר האסור והמותר (וע"ע בארח"ש פ"ט הע' שפו מש"כ לבאר בזה). ולגבי 'צרור מפתחות' מובא (ש"ש שם) שאמר שגרע טפי, מפני שמטלטל אותו ממש (וע"ע בשש"כ פ"כ ספ"ו).

'בסיס לדבר האסור והמותר' – אם נסתלק ההיתר באמצע השבת
ה] ונסיים בדבר הלכה, אודות טלטול השולחן אחרי שכבר נאכלו החלות או נסתלקו מכאן, שלדעת שו"ע הרב (רעז, ו) זה מותר [מאחר ובבה"ש לא חל דין 'בסיס לדבר האסור' לשולחן], ולדעת הפמ"ג (א"א סו"ס רעט; מ"ז שט סוס"ק א) זה אסור. ולמעשה דעת מרן הגריש"א זצ"ל כמש"כ המנחת שבת (פט, ז), שבמקום שאפשר ראוי להחמיר כדעת הפמ"ג, ובפרט בדבר שאין הפסד. ולכן אם צריך לטלטל את השולחן, יניח על השולחן איזה דבר היתר יותר חשוב מהאיסור בשעה שהוא רוצה לטלטל את השולחן.

¹ יצוין, שלכאורה כשאין בזה דין 'בסיס לדבר האסור' (כגון שחסר איזה תנאי) או בכה"ג שזה 'בסיס לדבר האסור והמותר', לכאורה שוים המה.

עדיפות של נייעור מטלטול בהדיא – ב'בסיס'

א] בשו"ע (שט, ג) כותב: כלכלה מלאה פירות ואבן בתוכה (ונמצא שהכלכלה היא 'בסיס לדבר האסור והמותר') כו', אם הם פירות שאינם נפסדים, ינערם וינער גם האבן עמהם ולא יטלנה עמהם. והטעם כותב המשנ"ב (סק"י), דמכיון שיוכל באיזה עצה לתקן שלא יטלטל האבן, לא הקילו בזה, אף שהוא בסיס לאיסור ולהיתר.

וכל זה כשיכול לנער, אבל אם לא מספיק לו נייעור, אז מותר לטלטל כדין 'בסיס לדבר האסור והמותר' (ראה בשו"ע שי, ח ומשנ"ב לד).
והטעם שאם יכול לנער צריך לנער ולא לטלטל בהדיא, כותב הרשב"א (שבת קמב, א ד"ה אמר) "ומיהו כל היכא דמצי לנערה מנערה דחשיבא קצת". וכונת הרשב"א, שמה שאומרים בדין של 'בסיס לדבר האסור והמותר', שאם דבר ההיתר חשוב יותר, שדבר האיסור בטל לדבר ההיתר, אין הכונה שבטל לגמרי, ולכן כשיכול לנער ינער.

סילוק דברי המוקצה מבע"י – ב'בסיס לדבר האסור והמותר'

ב] ודעת מרן הגריש"א זצ"ל: שכמו שלמדנו, שאם יכול לנער אסור לטלטל, כיון שיכול להימנע מזה, כך גם יש להסיר מבעוד יום מוקצה שמונח עם דבר היתר אם יודע שיצטרך לטלטלו, ולא לסמוך על זה שלא יוכל לנער ויטלטלנו כמות שהוא (שבות יצחק מוקצה פ"ב; וע"ע מאור השבת ח"ד סי"ד הע' צג).

ולכן אם יש מגירה או צרור מפתחות וכדו' שיש שם גם דברי מוקצה, גם אם זה בסיס לדבר האסור והמותר שמוותר בטלטול, מ"מ אם יודע שיצטרך להשתמש במגירה הזו בשבת לצורך דברים המותרים בה, ראוי לפני שבת להוציא משם את דברי המוקצה.

דין 'בסיס' כשדעתו ליטלו באמצע השבת

ג] ויש להביא איזה סמך להנ"ל, ממה שכותב השו"ע (שט, ד) שיטה שסוברת, שדין 'בסיס' נאמר רק במניח על דעת שישאר שם דבר המוקצה כל השבת, אבל אם הניח שם את דבר המוקצה על דעת ליטלו באמצע השבת, אין בזה דין בסיס.

וכותב הביאור הלכה (שט, ד ד"ה כדי), דמ"מ גם לפי שיטה זו, אי"ז דומה למי ששכח דבר איסור, שאם צריך למקומו שמוותר